

רשמים ומחשבות בעקבות סיור בקהילת אדרת אליהו (זילברמן)
עו"ד יחזקאל רוזנבלום ביקר בקהילת אדרת אליהו (זילברמן) בעיר העתיקה, וחזר עם רשמים וניתוח חברתי של מבנה הקהילה, עבר, הווה ועתיד.

לשתף

- [שתף בפייסבוק \(נפתח בחלון חדש\)](#)
- [לחץ כדי לשתף ב-Google+ \(נפתח בחלון חדש\)](#)
- [לחצו כדי לשתף בטוויטר \(נפתח בחלון חדש\)](#)
- [לחצו כדי להדפיס \(נפתח בחלון חדש\)](#)
- [לחצו כדי לשלוח את זה לחבר בדואר אלקטרוני \(נפתח בחלון חדש\)](#)
-

[עו"ד יחזקאל רוזנבלום | חרדים | 2 תגובות](#)

במסגרת קהילת ח"ש – החרדים הישראלים קיימנו סיור בקהילת זילברמן ברובע היהודי בירושלים. וברשימה זו אני מבקש לשרטט ולהאיר זוויות שהותירו בי הרהורים ומחשבות, על קהילות בכלל ועל קהילת "החרדים הישראלים" שהקמתי.

קהילת הרב זילברמן מיוחדת בכך, שהיא עצמאית, ובעלת תפיסת עולם וקו חינוכי וקהילתי עצמאי.

ואני רוצה בדברים הבאים להתייחס באופן ספציפי, לקהילה, אמונותיה, האידיאות שלה, התגבשותה, החינוך בה, ולנסות להבין את יכולתה לעבור את משוכת הדור הראשון, תוך שימור האנרגיה שהביאה להקמתה מלכתחילה.

עבר – התגבשות הקהילה

הקהילה שפגשנו, היא קהילה של 'זאבים בודדים' שהתקהלו ללהקה, שבאו ויצרו יש מאין, כל אחד ממקומו הוא, מתוך מוטיבציה להתעלות ברוחניות כקהילה סביב הרב יצחק שלמה זילברמן זצ"ל.

את הקהילה הקים הרב זילברמן, שבערה בו אש האמת, וניסה למצוא שותפים לדרכו בכמה מקומות (קמניץ, הדר ציון ועוד) אך לא מצא, והחליט שאם אין אני לי מי לי, והקים את הקהילה לאט לאט.

הקהילה מאורגנת סביבו, סביב אישיותו, סביב דרכו והנהגותיו וכיום לאחר פטירתו, סביב בניו.

המדובר בקהילה שנוסדה על ידי אדם שחיפש מעבר למה שהקהילה החרדית נתנה לו, ואסף סביבו אנשים בדמותו, שמחפשים את האמת ושואפים ליותר רוחניות.

משכך, ישנה עצמאות מובנית בסגנון ההתנהלות, כפי שיפורט להלן.

עם זאת, ככל שהקהילה צומחת ומתמסדת, היא מאבדת את האופי הייחודי והעצמאי שלה ובעיקר את האופי של מחפשי הדרך, ומקבלת אופי ממוסד יותר.

הוא אחת השאלות המרכזיות: האם ניתן להנחיל דרך של בחירה, כאשר רוצים לוודא מראש שהבחירה של הדור הבא תהיה דומה לזו של הדור הקודם?

הווה – מאפיינים

מדובר בקהילה ההולכת בעקבות הגאון מוילנא בהלכה ובגישה ההלכתית, ובעקבות הרמח"ל בתפיסת העולם ובקבלה.

העיקר בחיי הקהילה הוא לימוד תורה. לומדים נגלה ונסתר.

סגנון הלימוד מתייחד בעיקר שינון וחזרה אין סופיים, לקניית בקיאות רחבה בכל התורה שבכתב ושבעל פה. כך, כשפגשנו כמה ילדים, ידעו הם נביאים ראשונים וכמה סדרי משנה בעל פה. במנגינה מסוימת שכנראה מסייעת לזכרון. בחנו אותם בכך שהתחלנו משנה באופן אקראי, מכאן ומשם, מכמה סדרים, והם ידעו מיד להמשיך עד שהפסקנו אותם.

לדעתי, היקף הידע מסייע לאנשי הקהילה באמת להיות אנשי תורה, כי הם יודעים על כל צעד ושעל בחיים מה כתוב על זה בגמרא ובהלכה.

ישנה בקהילה תפיסה של חזרה למקורות ולימוד התנ"ך כפשוטו, בלי אפולוגטיקה, וכן דגש רב יותר על 'דינא דגמרא'.

יש תפיסה של חזרה לתנ"ך שמתבססת על האמונה והגישה, שהתקבצות עם ישראל לארץ הקודש ובעיקר החזרה לירושלים הקדושה, הם חלק מתהליכי הגאולה.

החורבה. צילום: ויקימדיה

הווה – גבולות הקהילה

כחלק מעצמאות המחשבה בקהילה, גם הדיכוטומיות המקובלות בין חרדים לדתיים לאומיים, תופסות פחות מקום. בעיקר, כאשר הם עצמם שותפים לחזון הנביאים ולכמיהה לראותו מתגשם בחיינו ובימינו. מסיבה זו, הם מפתחים את קהילתם בעיקר דוקא בין חומות העיר העתיקה, בירושלים שהתקדשה לדורות. שכן בספר "קול התור" המיוחס לרב מנחם מנדל משקלוב, תלמיד הגר"א, (ולדעת אחרים זהו תלמיט מתורת הגר"א ותלמידיו

שלוקט על ידי ראשוני משפחת רבלין. כך או כך, הוא משקף כנראה את גישת הגר"א לתהליכים ההסטוריים העוברים עלינו) כתוב שקיום קהילת "אנשי אמנה" בירושלים הקדושה יזרז את ביאת המשיח ובנין בית הקדש.

מסיבה זו הם מכנים את עצמם בעיקר "אנשי אמנה" ולא חרדים. גם נכדי ונכדות הרב זילברמן המייסד, נישאו לבני משפחות דתיות לאומיים. החשוב ביותר בעיניהם הוא המהות ולא החיצונית.

אין גם הפרדה בין אברך לאדם עובד. כולם גם לומדים וגם עובדים לפרנסתם. ולפיכך, אדם עובד חש עצמו לחלוטין חלק מהקהילה, שכן גם הוא נשאר כחלק מהקהילה בשל שאיפותיו הרוחניות, ומצד שני גם ר"מ בשיבה יקדיש כמה שעות ביום לפרנסתו שלא בתחום התפקיד שלו בשיבה.

מבחינה חברתית, בני הקהילה מהווים חברה לעצמם ואינם מתערבים בחברה הסובבת, מעבר לקשרים היום יומיים הנצרכים והמובנים מאליהם.

גם הקשרים עם השכנים הערבים קורקטיים בלבד (חלק מהקהילה גרים ברובע המוסלמי. משפחה אחת אף באותה חצר עם משפחות ערביות). ישנה העדפה לרכוש אצל יהודים, אך לא הימנעות מלרכוש אצל ערבים.

הווה – גישה כלכלית וחינוכית

כאמור, כל אחד אחראי לדאוג לעצמו. זה דבר מרכזי שלומדים אותו בקהילה מלידה ממש. הן ברוחניות והן בגשמיות. אין מושג כזה שאדם אומר חשקה נפשי בתורה ולכן אפול למעמסה כלכלית על הציבור. כל אחד עובד לפחות כמה שעות ביום. את הבנות מחנכים להיות עקרות בית ורוב המשפחות גדולות מאד, עם זאת, נשים רבות עובדות מחוץ לבית.

גם העובדים והעובדות, עושים זאת במשרות קרובות למקום, ובעבודת כפיים והוראה זעירים שבדרך כלל שכרן נמוך. כשליש מהגברים העובדים הינם סופרי סתם, גם הרב זילברשטיין בעצמו התפרנס מכתבית סת"ם. אחרים משלימים הכנסה באמצעות שיעורים פרטיים (יש בכך קצת בעיה, משום ש'הבור מתמלא מחוליתו' וכסף מסתובב מהכא להתם וחוזר חלילה). הנשים בעיקר גונות ועקרות בית. ישנן כמה שעובדות בעירייה, אך הן בולטות בכך, כמו גם אלו שעובדות במחשבים.

החינוך העיקרי הוא להסתפקות במועט. נשים הולכות ללא פאה אלא במטפחת בלבד, לבוש הנשים פשוט מאד ידומה לשל הדתיות לאומיות, וחיים ללא מותרות מבחירה וכגישה לחיים.

רוב האנשים גרים בשכירות בדירות שאינן שלהם, ומחירי השכירות, כראוי לעיר העתיקה מרקיעי שחקים. כך שחלק גדול מאד מהכנסות המשפחה, מנותב לתשלום עבור מגורים.

מצד שני, מאחר שהאחריות האישית היא מוטו מרכזי, אין כזה דבר לרכוש דירות לילדים. ועל כן, סך הכנסות המשפחה בתקופת חיים, עשויות להספיק. כל אחד דואג לעצמו ולא צריך לרכוש דירות ל-10 ילדים, וגם זאת בצניעות ובהסתפקות במועט.

יש מוסדות חינוך לבנים אך לא לבנות. יתכן משום שברור שהבנים יהיו מרכז הבית והקהילה.

הווה – היחס למדינה ומוסדותיה

היחס למדינה ומוסדותיה, נגזר משני צירי התייחסות: הציר הראשון, הוא המבט על אירועי התקופה מבעד למשקפיים 'תנ"כיות', הדומה במידת מה למשקפי הציונות והציונות הדתית. אם כי נבדלת מהם בכך שאינה רואה במימסד הלאומי גאולה או פעמי גאולה.

אך התהליכים העוברים על העם, הם חיוביים ומהווים חלק מתהליך הגאולה, כך קיבוץ הגלויות, כך שיחרור ירושלים, ומכאן, כאמור לעיל, המגורים בירושלים הקדושה, שהתקדשה לדורות.

הצייר השני, הוא היחס אל האנשים והמימסד. יש אהבה והערכה ליהודים, יש הערכה והכרת הטוב לחיילים. יש שמחה ביום העצמאות ויום ירושלים, אך אין שינוי במנהגים. מצד שני, היחס למדינה כמימסד, דומה במידה רבה ליחס הפרקטי החרדי. לא רואים בזה מהות רוחנית, אך כן רואים בזה כלי לקראת הגאולה, לה מצפים בפועל, אך לא פועלים בעולם המעשה לדחוק את הקץ. פשוט מתבוננים בהשתאות בקץ הולך ומגיע.

ישיבת אדרת אליהו. צילום: ויקימדיה

עתיד – גיבוש הקהילה

התחושה האישית שלי, שעם פטירת הרב זילברמן זצ"ל, אין התחדשות בקהילה, והחלה תקופת השימור. יתכן שהדבר גם נובע מתהליך מקביל של התגבשות והתמסדות הקהילה. אך נראה לי שבניו עסוקים באמת בעיקר במיסוד הקהילה.

בקהילה שכל הרעיון שלה והמגנט המרכזי שמשך אנשים היה העצמאות המחשבתית, הרי שלדעתי זו סוג של פרדוקס, ודילמה מאד לא פשוטה שהם עומדים בפניה. שכן מצד אחד, מיסוד הקהילה הוא בדיוק היפך הגרעין היסודי שהביא להתגבשותה. אך מצד שני, יש אכן קושי לנהל קהילה של חדשנות בלתי פוסקת ואוסף של יחידים, ובעיקר, הקושי להבטיח המשכיות וחוסר הבטחון בכך שהצעירים ימשיכו בדרך של הקהילה. ולכן מובן הכיוון שבחרו לקחת, של התמסדות.

להבדיל אלף אלפי הבדלות, חשבתי על דימוי של קהילת אמיש במרכז מנהטן. מה הם היו עושים כדי להבטיח את המשכיות הקהילה?

באמיש מצאו פתרון, הם מאפשרים באמת לכל צעיר ללכת לעיר הגדולה, לחיות תקופה עם כל שכלולי המודרנה, ואז לבחור אם רוצה לחזור או להשאר בעיר.

במידה מסויימת, הייתי מצייע לקהילה לשלוח את הבחורים שלהם לשנה +/- ללמוד בישיבה חרדית רגילה. חברון,

פוניבו' או כל ישיבה טובה אחרת. ואז להעמיד בפניהם את האפשרות לחזור. כל מי שיחזור, יעשה זאת מבחירה. ומי שלא, לא נורא. עדיין הוא לומד תורה וחי חיי בן תורה.

זה ישמור על הרעננות והרוח העצמאית והאידיאליסטית שהביאה להקמת הקהילה, לדורות נוספים.

עתיד – שיכפול הקהילה

תופעה נוספת העוברת על הקהילה, היא מעין חזרה הסטורית על בניית מאה שערים, ימין משה ומשכנות שאננים. יציאת הקהילה מהרובע למרכזים החרדיים החדשים, כביתר עילית.

מאפיין ייחודי לקהילות-בנות אלה הינו העובדה שהן חיות לצד ובתוך קהילות אחרות, בשילוב ולא בדיכוטומיה כמו ברובע. כך יתכן מאד, שיהיה בחיידר של הקהילה ילד שאביו אינו מתפלל בקהילה, וזה בעצם הקשר היחיד של המשפחה עם הקהילה. או להיפך, משהו שיתפלל בקהילה אך בניו ילמדו בת"ת אחרים.

השייכות החלקית לקהילה, שתלויה ברצון של הפרט, היא דבר חדש ומענין. משום ששוב, זה מאפשר לאנשים לבחור האם ועד כמה הם מעוניינים להשתייך לקהילה.

עתיד – הדור הבא

כאמור, יש מוסדות חינוך מצויינים לבנים בתוך הקהילה מגן הילדים ועד הכולל. החינוך של הבנים ממוקד כולו בידע התורני, וכמובן בחינוך למידות. אולם אין כלל מוסדות חינוך לבנות. אלה הולכות ללמוד בבתי ספר וסמינרים של בית יעקב ברחבי העיר ירושלים.

לימודי הקודש האינטנסיביים ממלאים את יום הלימודים וכמעט אין לימודי חול, אלא ברמה בסיסית ביותר. נעלם גדול הינם הזוגות הצעירים שהם הדור השני של הקהילה, ושגדלו לתוכה. זוגות אלה הולכים ורבים, והולכים ונעשים גורם יותר ויותר משפיע על אופי הקהילה. כאמור לעיל, הם כבר לא בחרו בה על פני אלטרנטיבה. האם יצליחו לשמר את העצמאות המחשבתית? כרגע איש לא יודע.

לסיכום,

מדובר בקהילה מרתקת, עוטפת מצד אחד, אך מחנכת לאחריות אישית מוחלטת מצד שני. להיות חלק מהקהילה ברובע, פירושו להיות חלק ממנה בצמתים רבים; חינוך, מקום תפילה, צורת פסיקת הלכה, סגנון הבית, סגנון לבוש ועוד. בערים החדשות, יש בחירה רחבה ומגוונת יותר.

תם דור המייסדים, דור הביניים ניגש לעמדת ההובלה, והדור השני כעת בנקודת הזינוק.

האם יצליחו לשמר את הייחוד והעצמאות המיוחדת שהיא בעצם כל מהותה של הקהילה? לדעתי, אם ישכילו לאפשר את הבחירה בקהילה, תהיה התשובה חיובית ויהיה להם עתיד. ואם לא, הרי שלנגד עינינו הולך ונחתם פרק מרתק בהסטוריה החרדית בארץ ישראל.

מה זה אומר עלינו?

האם אפשר ללמוד מזה לעתידנו?

01•

שושנה

13:19 2016/06/07

- אנחנו "זילברמנים חלקיים" כמעט 20 שנה, ויש לי כמה הערות על המאמר.
1. לרב יצחק שלומה זצ"ל היו 20 ילדים (כמחצית – בנים), והם הבסיס וגרעין לקהילה (כולל צאצאיים הרבים, כן ירבו ב"ה), וה"זאבים הבודדים" (חלקם גדול בעלי תשובה רוסים או אמריקנים) – באים והולכים, או "מחוברים חלקית" (לשיטת התפילה או חיידר, למשל). כך שהקהילה נשמרת בעיקר על בסיס קשרים משפחתיים.
 2. הרב יצחק שלומה זצ"ל לא התפרנס מלימוד תורה (כלומר, לא לקח מלגה אפילו מהמדינה), והתפרנס כאמור מכתובת סת"ם. בנים שלו ונכדים לא עומדים בזה ולוקחים מלגה, זה נותן חשש שגם במסורות אחרות בבוא הזמן יעזבו את דרכו. כבר בזמננו יש התפשרויות בכמה דברים.
 3. בחורי ישיבה מזלכרמן לא כולם יוכלו ללמוד שנה – שנתיים בישיבה "נורמאלית", כי לא הורגלו לצורת הלימוד ישיבתי (לעומק). אולי רק הכי מוכשרים שבהם. זו אחת הסיבות הבולטות ל"בריוחה".
- לסיכום, המקרה יותר מדי ייחודי ו"לא בשל", כדי ללמוד ממנו לקחים.

מה דעתך?   0

[להגיב](#)

02•

אשר

15:23 2016/06/09

- כבן הקהילה, נהניתי מאוד מסקירתך.
- אכן הבעיה שהעלית היא בעיה קשה בכל קהילה, אני רואה את זה בקהילת החזונואישניקים למשל אם נסתכל דור נוסף אחורה, הקהילה הנ"ל התגבשה בערך באותה צורה שהתגבשה קהילת זילברמן, וכיום היא נמצאת דור אחד יותר רחוק מההתחלה. נראה לי שברובה היא התפזרה ונטמעה בתוך כלל הציבור הליטאי, וחץ מכמה קבוצות משנה (בעיקר תלמידי ר' חיים גריינמן, שזה כבר דור אחד יותר מאוחר ומקביל לקהילת זילברמן) לא נשאר ממנה כלום. ואולי כדאי לבדוק מה הסיבה.
- ככלל כפי שציינת האתגר של חינוך לפתיחות ותוך כדי כך גם אנדוקרינציה של התלמיד היא קצת סותרת את עצמה, ומצד שני אין דרך אחרת. אני כשלעצמי אכן משתדל בכל יכולתי לתת לילדיי את שני הקצוות גם יחד, גם את ה"אמת" שלי וגם את הגישה הפלורליסטית. אבל זה לא כ"כ פשוט.

מה דעתך?   0

[להגיב](#)

03•

yonasan

06:57 2016/09/21

המאמר הוזכר כאן:

<http://www.hyehudi.org/%D7%A7%D7%94%D7%99%D7%9C%D7%AA-%D7%96%D7%99%D7%9C%D7%91%D7%A8%D7%9E%D7%9F-%D7%A4%D7%A8%D7%95%D7%A4%D7%99%D7%9C>

•